



## TEKNOGİRİŞİM SERMAYESİ DESTEĞİ, DURUM ANALİZİ VE ÖNERİLER

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 5746 sayılı Kanunla uygulanan Teknogirişim Sermayesi Desteği (TGSD) ile 2009 yılından itibaren girişimcileri desteklemektedir. Destekten yararlanmaya hak kazanan girişimci adaylarına bir yıl boyunca geri ödemesiz 100.000 TL hibe verilmektedir. Destek kapsamında girişimcilerin makine, donanım, yazılım ve yayın giderleri, sarf malzemesi ve personel giderleri, hizmet alımı ve danışmanlık giderleri (toplam bütçenin %20'sini aşmamak kaydıyla) ve genel işletme giderleri karşılanmaktadır. TGSD'ye 4 sene içinde yaklaşık 3,500 başvuru yapılmış; başvurusu kabul edilen 740 kişiyle sözleşme imzalanmıştır<sup>2</sup>. İlgili Kanun'da desteğin temel amacı, yüksek eğitilmiş ve nitelikli gençlerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini katma değer ve nitelikli istihdam oluşturma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerini teşvik etmek olarak belirtilmiştir<sup>3</sup>.

Bu değerlendirme notu, "Teknogirişim Sermayesi Desteği"nin şu ana kadarki uygulamasını tartışma ve destek programının geliştirilmesi için öneriler verme amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Teknogirişim Derneği'nin üyelerine yapılan bir anketten<sup>4</sup> ve kamuoyuna açıklanmış verilerden faydalanılmıştır. Anket sonuçları temsili olmamakla beraber yol gösterici niteliktedir. Elde edilen veriler doğrultusunda desteğin uygulamasına ve coğrafi dağılımına ilişkin tespitler yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

<sup>1</sup> <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1242/Ipek+Beril+Benli>

<sup>2</sup> TGSD 2009-2012 Dönem Analizi

<[http://sagm.sanayi.gov.tr/userfiles/file/Teknogirişim%20Sermayesi%20Desteği/TGSD-2009-2012%20Dönem%20Analizi\(2\).doc](http://sagm.sanayi.gov.tr/userfiles/file/Teknogirişim%20Sermayesi%20Desteği/TGSD-2009-2012%20Dönem%20Analizi(2).doc)>

<sup>3</sup> 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun <<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5746.pdf>>

<sup>4</sup> Anket, 26 Teknogirişim Derneği üyesine 2 grup halinde yapılmıştır. İlk grupta 13 kişi destekten 2009'da yararlanan, ikinci grupta ise 13 kişinin 5'i 2011 yılında, 4'ü 2012 yılında, 2'si 2010 ve diğer 2'si 2009 yılında destek almıştır. Dolayısıyla toplamda 26 kişi ankete cevap vermiştir.

## 1. Uygulamaya İlişkin Tespitler

Yapılan ankete göre TGSD, girişimcilere diğer desteklerin sağlamadığı birçok avantaj ve kolaylık sağlamaktadır. Girişimciler; desteğin ön ödemeli hibe olarak verilmesini, erken aşama şirketlere esneklik sağlamasını ve bürokratik işlemlerin az olmasını önemli bir avantaj olarak belirtmişlerdir. Ayrıca TGSD'nin adaylara girişimcilik ruhunu aşılması, genç ve yüksek eğitilmiş gençler için en ideal AR-GE ortamını sağlaması, şirketleşme tecrübesini vermesinin iş hayatında kredibilite sağlaması açısından da faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Öte yandan ankette desteğin girişimcilere miktar-zaman kısıtı oluşturduğu ve gider kalemleri arasında aktarma yapılmamasının zorluk yarattığı ortaya çıkmıştır.

TGSD, girişimci adayının bulunduğu sektöre göre ayırım yapmadan herkesi aynı tutar ve aynı zaman dilimi içinde desteklemektedir. Bir yıl içinde 100.000 TL tutar desteği, bilişim ve yazılım sektörlerinde yer alanlar çoğu zaman yeterliken yüksek donanım ve teçhizat maliyetleri yüksek olan makine, biyomedikal teknolojileri, kimya, gıda, elektronik ve genetik sektörlerinde çoğunlukla yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden ankete katılan birçok girişimci TGSD'nden sonra KOSGEB ve TÜBİTAK desteklerine başvurmak zorunda kalabilmektedir.

Diğer yandan girişimciler iş planında değişiklik yapılması gereken durumlarda bazı kısıtlamalarla karşılaşmaktadır. Gider kalemleri arasında en fazla üç kere toplamda 10.000 TL'ye kadar aktarma yapılabilmektedir<sup>5</sup>. Erken aşama şirketlerin iş planları, uygulama gördükçe ve hızla değişen teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için sürekli olarak değişikliğe uğramakta, ancak bu kısıtlı miktar değişiklikleri karşılamak için yetersiz kalmaktadır.

Değerlendirme komisyonlarının yapısı, değerlendirme sürecinde ürünün teknoloji düzeyine odaklı olarak değerlendirme yapıldığını göstermektedir. Komisyonlarda iş planlarının ilgili olduğu teknolojik alanlarda uzmanlığı ve deneyimi olan üniversite, araştırma kurumları, sanayi kuruluşları ve benzeri kurumlarda yer alan kişiler bulunmaktadır. Ancak komisyon değerlendirmeleri, ürünün ticarileştirme düzeyi konusunda yetersiz kalabilmektedir.

Mentörlerin destek sürecine alınmaması, sürdürülebilir büyüme sağlayan girişimcilerin ortaya çıkmasını yavaşlatmaktadır. TGSD'de girişimcilerin iş planları biçimsel ve niteliksel açıdan, girişimci faaliyetleri de iş planına uygunluk açısından Bakanlığın görevlendirdiği personel tarafından periyodik olarak denetlenmektedir. Ancak denetim ile mentörlük faaliyetleri birbirinden farklı rollere sahiptir. Genelde kıdemli girişimciler ya da yöneticiler olan mentörler, yeni girişimcilere akıl vererek, zaman zaman da fon sağlamalarına yardımcı olarak ya da yeni iş fikirleri getirerek girişimcilere yardımcı olur<sup>6</sup>. Bu yüzden adaylar destek bütçesinin bir bölümüyle mentörlük hizmetine benzer bir danışmanlık hizmeti satın almaktadır. Nitekim bu danışmanlık hizmeti çoğu zaman deneyimli mentörlerden alınamamaktadır.

TGSD'nin girişimciler ile sanayi arasındaki diyalog mekanizmasının kurulmasını tetikleyen bir yapıya sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu mekanizma destekten yararlanan girişimcilerin ürünlerini bir an önce ticarileştirebilmesi, büyük şirketlerin girişimlerden yararlanması ve onlara ortak olması açısından önemlidir. Anketi cevaplayan girişimci adaylarının çoğunun kurduğu şirket başka bir ürünün ticarileştirmesini sağlamaktadır. Girişimcilerin ihracat ürün gruplarına bakıldığında ise genellikle desteğe konu olan ürünleri ihraç etmediği görülmüştür. Bunun yanı sıra desteğe konu olan ürünlerin halihazırda sanayide daha hızlı üretilip piyasaya sürüldüğü ve

<sup>5</sup> Teknogirişim Sermayesi Desteği Uygulama Usul ve Esasları

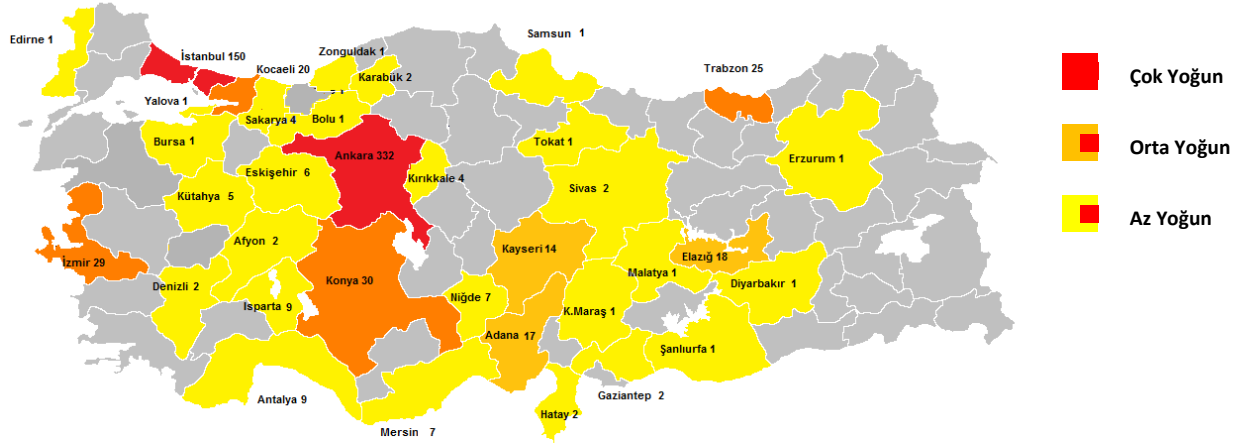
<sup>6</sup> Lonsdale, C. (2011) "Mentoring and entrepreneurship: A natural fit for learning" Mowgli Foundation Research Briefing, UK

Bakanlığın girişimcilerin rekabet gücünü arttırmadığı belirtilmiştir. Eksik diyalog mekanizması ile bu bulgular arasında doğrudan bir ilişki bulunmasa da etkisi olduğu düşünülmektedir.

## 2. Coğrafi Dağılıma İlişkin Tespitler

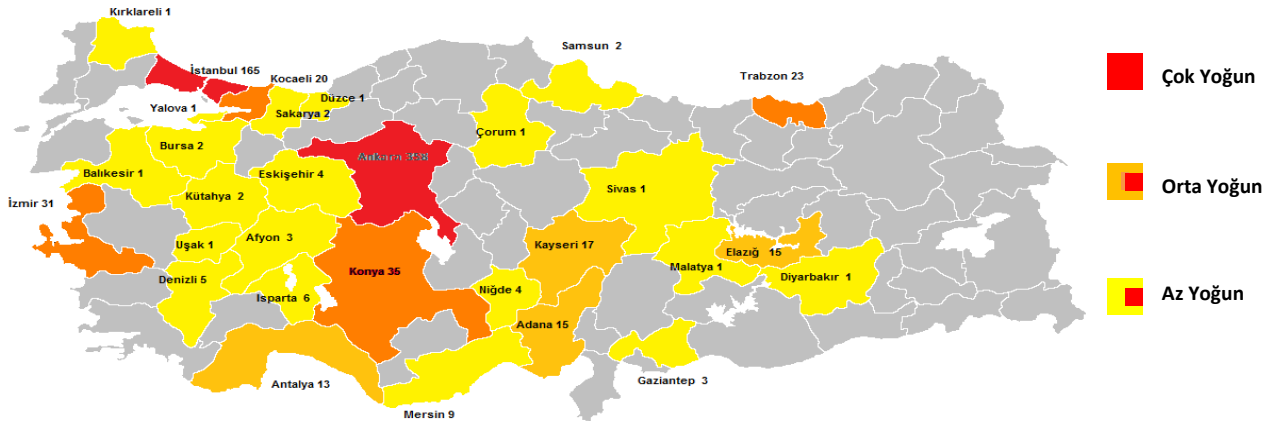
Destek alanların Ankara'da gözle görülür bir şekilde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. 2009'dan 2012'ye kadar destekten yararlanan Ankaralı girişimcilerin sayısı 332'yi bulurken İstanbullu girişimcilerin sayısı 150'de kalmıştır. Bu iki şehri 30 girişimciyle Konya ve 29 girişimciyle İzmir takip etmektedir (Şekil 1). Girişimcilerin destek sayesinde kurduğu işletmelerin illere göre dağılımına baktığımızda ise benzer tablo daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da kurulan işletme sayısının Ankara'da kurulan işletme sayısının çok gerisinde kaldığı görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 1: 2009-2012 Yılları Arasında TGSD'den Yararlanan Girişimcilerin İllere Göre Dağılımı



Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Şekil 2: 2009-2012 Yılları Arasında TGSD'den Yararlanan Girişimcilerin Kurduğu İşletme Sayısının İllere Göre Dağılımı



Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji

Tablo 1’de TGSD verilerine göre kurulan şirketlerin en çok olduğu 5 ilin yoğunluk oranları<sup>7</sup> ile TOBB Kurulan Şirket İstatistikleri’nde verilen yoğunluk oranları karşılaştırılmıştır<sup>8</sup>.

TGSD sayesinde kurulan şirketler Ankara’da yoğunlaşmıştır. Buna karşılık TOBB Kurulan Şirket İstatistikleri’ne göre kurulan şirket yoğunluğunun en yüksek olduğu il İstanbul’dur.

**Tablo 1: TGSD ve TOBB İstatistiklerine Göre Kurulan Şirket Sayılarının Karşılaştırılması (2009-2012)**

	TGSD Kurulan Şirket Yoğunluğu (2009-2012)	TOBB Kurulan Şirket Yoğunluk (2009-2012)
Ankara	%48.04	%11.14
İstanbul	%22.26	%37.51
Konya	%4.72	%1.92
İzmir	%4.18	%6.16
Trabzon	%3.10	%0.67

**Kaynak:** TGSD 2009-2012 Dönem Analizi, TOBB Kurulan/Kapanan Şirket İstatistikleri

Özellikle Ankara ve İstanbul’da görülen yoğunluk oranlarında çarpıcı bir fark ortaya çıkmaktadır. Ankara’da açılan şirket yoğunluğu TOBB istatistiklerine göre %11.14 iken TGSD istatistiklerinde %48.04 oranındadır. ODTÜ, Bilkent ve Hacettepe gibi AR-GE faaliyetlerinin yoğun olduğu üniversitelerin Ankara’da bulunması ve jüri üyelerinin bu üniversitelerden gelmesi TGSD ile kurulan şirketlerin Ankara’da yoğunlaşmasını açıklayan faktörler olarak gösterilebilir. Ancak TOBB’un istatistikleri şirket açma eğiliminin İstanbul’da daha fazla olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla TGSD sayesinde şirket kuran girişimcilerin Ankara’da yoğunlaşması desteğin İstanbul ve diğer illere yeterince ulaşmadığını işaret etmektedir.

### **Teknogirişim Sermayesi Desteğinin Etkinliğini Arttıracak Öneriler**

Teknogirişim Sermayesi Desteği bugün birçok genç girişimci için öncelikli ve avantajlı bir destek olarak görülse de girişimcilik ekosistemi açısından değerlendirildiğinde, iyileştirilmesi gereken birkaç faktör ortaya çıkmaktadır.

Destek tutarının ve zamanının kısıtlanması ve gider kalemleri arasında değişikliğe karşı esneklik gösterilmemesi desteğin etkinliğini sınırlamaktadır. Bu anlamda ankete katılan girişimciler sabit ofis giderlerinin karşılanması yerine inkübasyon merkezleriyle ve hızlandırıcılarla anlaşarak destekten yararlanan potansiyel girişimcilerin buralara yerleştirilmesinin daha avantajlı olduğunu dile getirmiştir. Bu ihtiyaç desteğin doğrudan girişimcilere verilmesi yerine bu tür kuruluşlar

<sup>7</sup> Belirli bir ilde kurulan şirketlerin Türkiye’de kurulan şirketlere oranını göstermektedir.

<sup>8</sup> TGSD Uygulama Usul ve Esasları’na göre destek alan girişimciler limited veya anonim şirket (tüzel kişi şirketleri) kurmak zorundadır. Dolayısıyla yoğunluk karşılaştırması için TOBB “Kurulan Şirket İstatistikleri”nde, illere göre tüzel kişiler tarafından kurulan şirketlerin verisi kullanılmıştır.

üzerinden girişimcilere aktarılmasının daha iyi olacağına işaret etmektedir. İnkübasyon merkezleri ve hızlandırıcılar girişimcilere, buldukları sektörlerde uygun teknik ve mali destek sağlayabilmektedir.

Destek sürecinde mentörlerin olmaması girişimcilik ekosisteminin gelişmesini engellemektedir. Bu yüzden hem mentörler hem de mentörlerin aktif olarak faaliyet gösterdiği inkübasyon merkezleri/hızlandırıcılar desteklenmelidir. Mentörlerin ve yatırımcıların bir arada bulunduğu inkübasyon merkezlerinden ve hızlandırıcılardan yararlanan girişimciler bir yıldan az bir sürede iş planlarını yatırımcılara sunabilecek duruma gelebilmekte ve yatırım alabilmektedir. Bu tür bir uygulama desteğin girişimciliğin ve girişimcilik ekosisteminin bütün olarak gelişmesi açısından etkinliğini arttıracak niteliktedir<sup>9</sup>.

Bununla birlikte özel sektörde bulunan deneyimli fon kuruluşları da aracı olarak desteğe entegre edilmelidir. Fonların fonu mekanizmasıyla<sup>10</sup> finansal desteğin doğrudan girişimciye verilmesi yerine bu kuruluşlar üzerinden aktarılması gerekmektedir. Böylece hem bu kuruluşlar gelişecek hem de bu kuruluşlardan fon alan girişimciler finansal desteğin yanı sıra bu kuruluşların bilgi ve deneyiminden de yararlanacaktır. Ayrıca Bakanlık, desteğini doğrudan girişimciye verdiği zaman fonlar her zaman yüksek büyüme potansiyeli gösteren girişimcilere ulaşmayabilmektedir. Ancak girişimcilik ekosisteminde daha aktif ve deneyimli olan fon kuruluşları bu potansiyelle sahip olan girişimcilere yönlendirmektedir.

Desteğe konu olan ürünlerin ticarileştirilmesinin adına Bakanlığın, girişimcilerle sanayideki önemli aktörler arasında bir diyalog mekanizması oluşturmasında fayda vardır. İki taraf arasında fikir alışverişinde bulunulmasını sağlayacak mekanizmalar, destekten yararlanan girişimcilere ileride sanayideki aktörlerle işbirliğine girmesi için olanak sağlamakta ve ürünlerin ticarileşip dış pazarlara açılmasını hızlandırmaktadır. Bunun yanı sıra değerlendirme komisyonunun değerlendirmeler esnasında ürünün ticarileştirilme potansiyelini de göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Ülkedeki girişimcilik desteklerinin birçok bölgeye yönlendirilmesi yerel girişimcilik ekosistemlerinin gelişmesi açısından önemlidir. Halihazırda Ankara ve İstanbul Türkiye’de girişimcilik ekosistemini belli bir düzeye kadar geliştirebilmiştir. TGSD’nin diğer bölgelerimizde de girişimciliği harekete geçirmesi için Bakanlığın seçimleri ve tanıtımları ağırlıklı olarak Ankara’da yapmak yerine diğer şehirlerde de yapıp destekle ilgili farkındalık yaratması desteğin etkinliği açısından önem taşımaktadır.

Son olarak desteğin periyodik olarak yapılan bir etki analizine ihtiyacı vardır. Etki analizi yapılmadığı için desteğin girişimciliğin yanı sıra girişimcilik ekosistemini ne kadar canlandırdığı ve desteklediği anlaşılmamaktadır. Bunun yanı sıra etki analizi yapılmamasından ötürü destek henüz hızla değişen teknolojik sektörleri takip edecek ve etkin reaksiyon verecek bir yapıya kavuşmamıştır.

<sup>9</sup> Lerner, J (2009), “Boulevard of Broken Dreams: Why Public Efforts to Boost Entrepreneurship and Venture Capital Have Failed-and What to Do about It?” Princeton University Press, Princeton, N.J.

<sup>10</sup> Sahbaz, U (2011), “How to foster a venture capital industry in Turkey? A Design for a Public Fund of Funds”